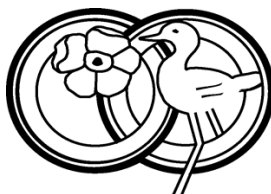

OBSERVATIE

CONTACTORGAAN

LANDSCHAPSVERENIGING "DE KRINGLOOP"

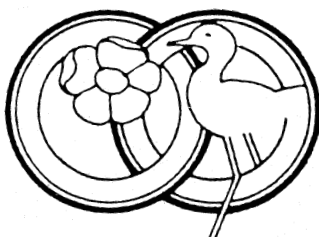

JAARGANG 38
2011 NR 6

OBSERVATIE

tweemaandelijks contactorgaan van

Jaargang 38 (2011) nr. 6

In dit nummer:

- Varia-avond
door Lei Hulbosch 2
- Lezing "Van Trigad tot de zwarte zee"
door Jan Hermans 3
- Een ijsvogel langs de maas deel 2
door Leo Koster 6
- Kerstwandeling naar het Munnichsbos
door John Hannen 11
- Jaarprogramma 2012
door het bestuur 12
- Bomencursus 2012
door John Hannen 15
- Paddenstoelen in de praktijk
door Marianne Vos 17
- Busexcursie Eifel 2012
door het bestuur 20
- Alpenmarmot en tapuit
door Tom Storcken 21

VARIA-AVOND OP VRIJDAG 18 NOVEMBER

door *Lei Hulbosch*

Op **vrijdag 18 november** houdt Landschapsvereniging "De Kringloop" speciaal voor haar leden een varia-avond. De avond wordt gehouden in de basisschool Triangel te Linne, aanvang 19.30 uur en is *uitsluitend* voor de leden van "De Kringloop".

De volgende personen hebben een presentatie voorbereid:

- Jac Storms is weer van de partij met een Powerpoint-presentatie over een verrassend onderwerp;
- Marianne Vos zal ons vertellen en foto's tonen over de Kalopanax septemlobus;
- Nicky Hulbosch toont een aantal foto's over vogels in Nederland;
- Tom Storcken zal een voordracht houden over "De vos" ;
- Dorette Clerx heeft een fotosessie gemaakt over haar indrukken in de natuur;
- Herman Brueren heeft een verhaal voorbereid over

- "Granen tot meel/bloem";
- José Daniëls-Creemers is ook weer van de partij en vertelt ons over de Berkenbladrolkever en de Eikenbladrolkever;
- Eddy Clerx komt ook terug na het succes van 2009 met ongetwijfeld een mooie fotorapportage over insecten.

Al met al belooft het een *boeiende* en interessante avond te worden, die u beslist niet mag missen.

LEZING OVER BULGARIJE OP VRIJDAG 16 DECEMBER

Op vrijdag **16 december** houdt de heer J. Hermans een lezing over Bulgarije. Deze avond wordt geheel gewijd aan Bulgarije, omdat bij nader inzien het voorhanden zijnde materiaal over Bulgarije en Hongarije voor één avond te veel omvattend zou zijn. Aan Hongarije wordt te zijner tijd een aparte lezing gewijd!

De lezing wordt gehouden in de centrale ruimte van **Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne**. De lezing begint om **20.00 uur en duurt tot ongeveer 22.00 uur**. Het wordt een avond met een mix van landschappen, flora en fauna, die U beslist niet mag missen. De veelbelovende titel luidt: **"Van Trigrad tot de Zwarte Zee", impressies van de Bulgaarse natuur**. Hieronder volgt meer informatie.

Het Bestuur

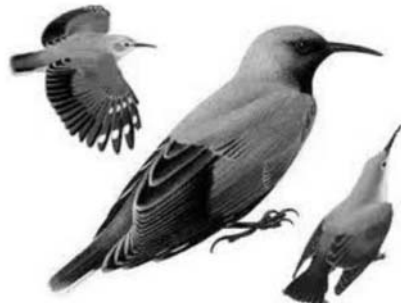

VAN TRIGAD TOT DE ZWARTE ZEE

door Jan Hermans

Bulgarije is voor velen een relatief onbekend land, zeker wat de natuur betreft. Landinwaarts heeft Bulgarije een landklimaat; dat betekent in de winter vaak koude winden die veel regen en sneeuw kunnen brengen. In de zomer daarentegen zorgen droge winden voor warmte en weinig regen in de periode tussen juni en september.

Onze tocht start in het Rhodopigebergte. Dit gebergte vormt

een sterk natuurlijk bastion tussen Bulgarije en Griekenland. Het Rhodopigebergte is een oud gebergtemassief met afgeronde toppen, die zelden boven de 2000 m uitkomen. Grote delen zijn met bossen begroeid. Diep gelegen valleien van kleine riviertjes en stroompjes hebben zich een weg uitgesleten in dit gebergte.

Onze tocht start bij Trigrad, waar we de beroemde kloof bezoeken. Botanisch een zeer interessante streek vanwege het voorkomen van diverse endemische plantensoorten, waarvan er enkele worden getoond.

De Trigradkloof is in Bulgarije een van de beste plaatsen om kennis te maken met de Rotskruiper. Deze typische bergbewoner heeft een grijs verkleed met vooral in de vlucht opvallend rood getinte vleugels. De vlinderachtige vlucht is zeer karakteristiek. Het nest wordt in rotspleten gebouwd van mos en gras. Alleen het wijfje broedt.

Na dit gebergte verlaten we deze streek en reizen door naar Potochnitza, waar we een uitgebreide stop maken nabij de rivier Krumnovice. Het prachtige nog grotendeels ongeschonden

rivierdal kent een rijk vogelleven. Overall schetteren in mei de Nachtegalen en komen in de tropen overwinterende broedvogels zoals Bijeneter en Scharrelaar terug.

Het landschap bij Studen Kladchets bestaat uit schrale gronden, waarop een enorm scala aan allerlei bloemen te vinden is: zonneroosjes, blauwe druifjes, kruiskruiden en toortsen, maar ook kleine, meer verborgen bloeiers als Moenchia. Op dergelijke locaties is ook een rijk insectenleven aan te treffen: diverse parelmoervlinders trekken onze aandacht, maar ook blauwtjes, sprinkhanen en prachtige spinnen. Al turend op de grond moet onze aandacht zich ook richten op de lucht, omdat regelmatig over zeilende Valegieren worden gezien.

Het landschap rondom Studen Kladchets kent ook schitterende rotsformaties van vulkanische oorsprong. Daartussen liggen kleine bergbeekjes, waarin Geelbuikvuurpadden zich thuis voelen, maar ook hun belagers zoals de Ringslang.

In de laagvlakten bij de Krumnovice rivier is het warmer. Hier scharrelen Griekse landschildpadden en verschillende

hagedissen rond. Floristisch kan men er ook zijn hart ophalen: talrijk bloeiende Lathyrus-soorten, overal Groot spiegelklokje en diverse sedums. Rondom Madzahova maken we kennis met de hier inheemse Pluimes, de prachtige open loofbossen met

Doorwas en als topper een schitterend exemplaar van de Grote nachtpauw-oog.

Het dorpje Kapitan Petko Voyvoda is een typisch voorbeeld van een Bulgaars gehuchtje waar de tijd nog stil staat. Hier wordt de zeis nog ter hand genomen en overal zijn kleine dynamische rommelplekjes aanwezig waar flora en fauna van profiteert. Zo broeden er op verschillende locatie Ooievaars en in hun grote horsten voelen de Spaanse mussen zich weer thuis. Bij kleine heldere stroompjes vinden we diverse libellen en mooie watervegetaties.

We vervolgen de tocht naar Burgas. Onderweg een aantal

stops vanwege buitengewoon bloemrijke veldjes, rijk aan insecten en reptielen. Bij het vogelreservaat Atanasorsko Ezers wordt geluncht om te genieten van de vogels. Aalscholvers hebben hier de hoogspanningsmasten weten te gebruiken als geschikte locaties voor hun kolonies.

Langzamerhand komen we in de buurt van de Zwarte zee kust. Bij Dobruzha genieten we van een onverwacht rijke duinvegetatie met Zeekool en Zeewolfsmelk. Nabij Dulankulak proberen we een glimp op te vangen van de Veldrietzanger en vermaken we ons tussen de rijke flora en de veelvuldig onze weg kruisende Roodbuikvuurpaden.

De prachtige ontdekkingstocht eindigt bij Kaliakra en Albena. Eerstgenoemde locatie is niet alleen landschappelijk fraai, maar wint aan glans door de rijk bloeiende Gele affodil, die hier met duizenden en duizenden groeit en bloeit.

Meer verstild is het moerasgebied nabij Albena, waar in het moerasbos de Zomerklokjes bloeien en op geschikte plaatsen de Buidelmezen bezig zijn met het vervaardigen van hun kunstig gebouwde nest.

Bulgarije is net als andere Oost-

Europese landen nog gezegend met een rijke, afwisselende natuur, waar de vaak extensieve invloed van de mens nog verrijkend heeft gewerkt op flora en fauna. Hopelijk dringt hier op tijd het besef door dat juist dit type kleinschalige natuur in Europa sterk bedreigd is en dat vele West-Europese natuurliefhebbers daarvan komen genieten. De lezing probeert aan de hand van korte impressies U een indruk te geven van deze in snel tempo overal in Europa verdwijnende landschappen.

EEN IJSVOGEL LANGS DE MAAS

(deel II)

door Leo Koster

Eerst iets over de af te leggen route. De route naar de ijsvogel loopt onder meer langs diverse panden die staan op de Lijst van Beschermden Monumenten. Vanuit Maasniel fiets ik via Broekhin-Noord over de overweg 677 naar Pastoor Pinckersstraat en dan verder langs Sieperhof met een witte zandloper op een blauwe achtergrond op blinden en poort (behorend aan kasteel

Hillenraad), boven de poort een sluitsteen met K.G.V.H en 1851 (Karel graaf van Hoensbroek), tegen de schuur muurankers met de letters C G en H (n.m.m. Carl of Charles Graaf Hoensbroek), het bord "Attentie. Overstekende dassen" alsmede zijn vele burchten, Asselterhof (behorend aan kasteel Hillenraad), de bijbehorende schuur staat in de steigers i.v.m. een grondige

restauratie, het Rozenkerkje met er tegenover het oudheidkundig museum, het kerkhof, Gebrouwhuis, Koondertenhoeve langs de Eindweg en ten slotte Eind. Op de grens van de Eindweg en Eind staat tussen 4 lindebomen een bakstenen Maria-kapelletje, achter tralies en tussen plastic rozen staat Maria met een rood gekroond hart, haar handen op haar borst, eronder een klein nisje met een smeedijzeren zwartkleurig kruis.

Zondag 22 mei 2011 van 07.15-09.30 uur, regenachtig. Ik ben benieuwd of ze nog bij het nieuwe nest aanwezig zijn. Om 08.00 uur twee ijsvogels, één het nestgat in. Het nestgat bevindt zich op ongeveer 30 cm van het waterpeil, bij een flinke deining komt er al bijna water in het gat. De nieuwe nestgang bevindt zich op ongeveer 10 meter naar links t.o.v. het oude nest. Wilgentakken hangen een beetje over het nestgat en tegen de wand wat groene vegetatie. De oeverzwaluwen hebben nog interesse in twee nesten. Om 08.25 ijsvogel naar binnen, blijft wel 5 minuten binnen, dan komt een andere ijsvogel die in een wilg gaat zitten, de ander weer

naar binnen. Om 08.30 uur één naar binnen, na ongeveer 5 minuten er weer uit, de andere naar binnen. Om 08.47 naar binnen, ze nemen geen bad. Vanaf 09.10 vliegen ze geregeld erin/eruit, ze zijn nog steeds aan het graven, één ijsvogel neemt liefst 12 x een bad en gaat zich poetsen, de andere ijsvogel (veel fletser van kleur) gaat op hetzelfde takje zitten met trillende vleugels, maar geen paring.

Dinsdag 24 mei 2011, bewolkt, sterke wind en af en toe het zonnetje. Om 08.07 uur twee ijsvogels in de buurt van de nestgangen, nemen een bad. Om 08.37 uur ijsvogel bij de oude plek, schudt zijn kop en spuugt n.m.m. een braakbal naar buiten, er zijn zelfs twee ijsvogels, beginnen ze bij de oude plek weer te graven??? Als de zon er

is, is er ook beter zicht op de wand. Een ijsvogel wel 10 minuten op het oude, uitstekende takje en daarna naar de wand rechts van het bestaande gat. Om 08.55 uur twee ijsvogels op één takje, vliegen naar Bouxweerd maar zijn ook zo weer terug. Vliegen wat "verliefd" achter elkaar aan vlak over het water. Eén ijsvogel vist met succes.

Zaterdag 28 mei 2011, zonnig doch sterke wind. Echtpaar koekoek vliegt voorbij. Om 08.25 uur twee ijsvogels op oude plek en vliegen achter elkaar richting nieuwe plek, na enkele minuten vliegen ze weg uit de wilgen, één over het water, de ander blijft in de wilg. Naar mijn mening zijn er drie nesten van de oeverzwaluw. Om 08.40 uur twee ijsvogels op oude stek, vliegen "verliefd" achter elkaar aan en gaan naar links naar de solitair staande wilg. Om 08.45 uur een ijsvogel die met succes vist in de buurt van het oude nest. Om 09.10 uur twee ijsvogels op het uitstekende takje, overdracht van een visje? Eén gaat weer naar de wand, de ander vliegt weg. Ze hebben geen interesse meer in de nest-ingang aan de linker zijde van de kale wand.

Woensdag 1 juni 2011, beetje bewolkt, vooral zonnig. Oeverboeren- en gierzwaluwen. Om 08.22 twee ijsvogels bij het oude nest, daarna zelfs drie ijsvogels waarvan één met visje, ze vliegen naar rechts boven het oude nest, de ijsvogels vliegen veel achter elkaar aan, zijn ze nog niet gepaard?? Overvliegende en "zingende" knobbelzwanen. Bij de kale oever een bloeiende valeriaan.

Voor het eerst gekwaak van groene kikkers. De ijsvogels zijn zeer onrustig. Om 09.14 een ijsvogel met visje naar de wand boven het oude nest. Om 09.15 verjagen twee ijsvogels elkaar nog een keer. Het eventuele nest is onzichtbaar door overhangend struweel. Een gele kwikstaart met voer en voorbij Asselterhof in de populieren- en essen-aanplant een wielewaal. **Woensdag** 8 juni 2011, bewolkt en een beetje wind. De katten-staart in bloei. Ik heb geen goed zicht op de wand, het is te donker. Eén nest van de oever-zwaluwen is zeker nog bewoond. Het waterpeil is niet verhoogd door zware regenval. Tot 09.00 uur nog geen ijsvogel gezien. Om 09.05 uur een ijsvogel in solitaire wilg, vist diverse keren met succes (schieft van geringe

hoogte schuin het water in), zit ook even op een weidepaaltje. Nog minstens 4 oeverzwaluwen bij de wand. Om 09.22 uur twee achter elkaar en over het water vliegende en roepende ijsvogels, verjaagt de een de ander??

Dinsdag 14 juni 2011, bewolkt en een beetje wind. Een oeverzwaluw laat een poepje vallen (van één van zijn jongen!), zomertortel vanaf de Bouxweerd. Geluid ijsvogel??? Oeverloper. Ongeveer 10 oeverzwaluwen bij de wand, ik denk dat er ook al jongen rondvliegen. Bergeend, grote bonte specht, weer geluid ijsvogel??? De haagwinde staat te pronken. Een boomvalk wordt achterna gezeten door zwaluwen. Nu een duidelijk geluid van de ijsvogel, maar nog steeds geen enkele gezien. Om 09.25 uur de eerste ijsvogel die door een gaai wordt verjaagd. Hij/zij vliegt dan naar het oude nest. Ik weet niet wat ik er van moet denken.

Zondag 19 juni 2011 (vaderdag) van 09.30-10.30 uur. Het is erg bewolkt, sterke wind en regenachtig. De gebruikelijke waarnemingen van andere vogels, rond 09.45 uur een ijsvogel bij het oude nest. Enkele oeverzwaluwen tonen opnieuw interesse

door te graven in de wand. Om 10.14 uur vliegt een roepende ijsvogel met iets in zijn snavel over het water achter me langs en gaat 't struweel in. Ongeveer 20 oeverzwaluwen houden zich op in de volle lengte van het struweel. Ze vliegen laag over het water, waardoor ik soms denk dat het een ijsvogel is.

Dinsdag 28-06-2011, met de auto er naar toe. Zonnig. Bij de parkeerplaats op het Eind het geluid van de kwartel (man) "kwik-me-dit" of "je-ziet-me-niet" (van "je hoort me wel maar ziet me niet"). Hij zit ergens in het tarweveld dat overigens ook bezoek heeft van diverse ringmussen. Oeverzwaluwen gaan via drie nieuwe nestingen naar binnen. De bruinkleurige meerkoet laat zich zien. Vrouwtje waterbeekjuffer. Om 08.50 uur een vliegende en geluid makende ijsvogel naar de wateropvangbekkens. Kleine visjes aan mijn voeten. Om 09.00 uur een ijsvogel in het struweel. Om 09.04 uur twee ijsvogels bij het oude nest en op het uitstekende takje, de een naar binnen?, de ander over het water naar de opvangbekkens (geluid). Geluid groene kikkers vanuit de opvangbekkens. Een oeverzwaluw probeert een

veertje te pakken vanaf het water, een oeverzwaluw gaat met een veertje naar een nieuw nest, een oeverzwaluw probeert een veertje uit de lucht te vangen. Bij het teruglopen huiszwaluwen en weer het geluid van de kwartel.

Zondag 3 juli 2011, bewolkt. Er staat een tent en diverse fietsen, er liggen 4 hengels in het water, ik hoor vissers maar zie ze niet. Om 08.10 uur zit een ijsvogel in het kleine wilgenstruikje, daarna op een dode tak die vlak bij het water ligt, dan op de draad, duikt en dan opeens zijn er twee ijsvogels. Drie zwarte zwanen, twee ervan hebben strijd, het wit aan de vleugels is erg opvallend, trompet-geluid. Om 08.35 uur een ijsvogel op het dode takje vlak boven het water, duikt en vliegt naar de bekkens. Geen activiteit ijsvogel en ook geen activiteit bij de wand van de oeverzwaluwen. In het wilgenstruikje enkele jonge gele kwikstaarten.

Zaterdag 16-07-2011, winderig, bewolkt, af en toe de zon. Eén ijsvogel zit op het vooruitstekend takje bij de oude nestingang. Om 11.25 uur komt een 2e ijsvogel erbij zitten, om 11.31 uur gaat deze naar de oude nestingang, komt weer tevoorschijn, vliegt

over het water, spoelt zich nog even af en gaat in de wilgen zitten. De andere blijft gewoon zitten. Zwarte zwaan in één beeld met de zittende ijsvogel, opspringende visjes, één nest van de oeverzwaluw is nog zeker bewoond. Om 12.05 uur vliegt een ijsvogel (geluid) over het water richting opvangbekkens. Eén ijsvogel bleef 1 uur lang op hetzelfde stekkie zitten, was n.m.m. geen jong gelet op de mooie kleuren. Bij het ecoduct zeker 2 geelgorzen.

Zondag 31-07-2011, bewolkt doch droog. Waterhoen, Kieviten, scholeksters, grote bonte specht. Moerasspirea in bloei net als wilde bertram en kamille tegen de kale wand. Een fuut met jongen op de rug.

In de kale wand nog minstens twee oeverzwaluwnesten. Vanaf de Bouxweerd het geluid van de kwartel. Kleine visjes langs de oever, langs de Maas bloeiende reuzenbalsemien. Om 09.30 uur vanaf de bekkens het geluid van een ijsvogel. Bij me een grasmus, boven me gierzwaluwen. Watermunt in bloei. Geluid groene specht. De fuut met jongen richt zich fladderend op uit het water waardoor twee jonkies in het water belanden.

Opspringende visjes. Om 09.50 uur weer geluid ijsvogel. Steeds weer het geluid van de kwartel, komt zelfs iets dichterbij. Drie visdiefjes, vier overvliegende kuifeenden. Op de dijk langs de Maas groeit het fraaie kroonkruid. In deel I staat de zinsnede "Als ik een ijsvogel was zou ik hier op deze rustige plek wel een nestgang willen graven", vandaag

geen (gravende) ijsvogel gezien, dit was mijn laatste ijsvogel-observatie. Voor het tweede deel heb ik de ijsvogel 11 keer bezocht in ruim 12½ uur. In totaal 5 maanden observatie waarbij 81 vogelsoorten gezien dan wel gehoord werden, helaas zaten hier geen jonge ijsvogels bij.

TWEEDE KERSTDAG 26 DECEMBER: WANDELING MUNNICHSBOS

door John Hannen

Op maandag 26 december organiseert Landschapsvereniging De Kringloop traditiegetrouw haar kerstwandeling.

Onze keuze is dit jaar gevallen op het Munnichsbos die in alle jaargetijden weer interessant is. We verzamelen ons om **14.00 uur op de parkeerplaats bij de fanfarezaal van het Reutje**. De excursie zal voeren door een zeer afwisselend landschap bestaande uit weilanden en afwisselende bossen door oude beekdalen en een heus kasteelpark. Dit landschap wordt voornamelijk bepaald door het dal van de Vlootbeek welke gedeeltelijk

stroomt in een oude Roerarm. Ondanks het feit dat de Vlootbeek op enkele plaatsen is gekanaliseerd zijn er vele sporen te vinden zijn van oude stroomgeulen, oude beekkommen, oeverwallen en zandtongen. Vandaar dat het landschap zeker niet vlak is en er lichte tot sterke welvingen te ontwaren zijn. De waterhuishouding is hierdoor zeer gevarieerd met vooral in de oude stroomgeulen vaak drassige tot zeer natte situaties. Het Munnichsbos is vernoemd naar het Monnikenbos; het Munnichsbos behoorde oorspronkelijk waarschijnlijk toe aan

PROGRAMMA 'DE KRINGLOOP' 2012

VRIJDAG 27 JANUARI

Lezing met dia's door de heer Fedor Coenen over het werken en wonen op kasteel Montfort in de vroege 15^e eeuw.

Kasteel Montfort

VRIJDAG 24 FEBRUARI

Jaarvergadering met aansluitend lezing door mevrouw Hetty Meertens over de Maas en de klimaatveranderingen.

De Maas

VRIJDAG 23 MAART

Lezing door de heer Hugh Jansman over roofvogels en enkele bijzondere vogels.

ZONDAG 22 APRIL

Voorjaarsexcursie naar het Groenewoud in Swalmen met speciale aandacht voor de voorjaarsflora.

ZATERDAG 12 MEI

Ochtendexcursie naar het Landgoed Hoosden bij St. Odiliënberg.

Smalbok

ZONDAG 24 JUNI

Plantenexcursie naar de Ellerheide. Deze excursie zal 3 kwart dag duren.

Alleen voor leden.

Sperwer

ZATERDAG 18 AUGUSTUS

Busexcursie naar de Eifel.
Met speciale aandacht voor de
flora en insectenfauna.
Alleen voor leden.

Achenlochhöhle/Gillesbachtal 2008

ZATERDAG 8 SEPTEMBER

Ochtendexcursie naar de
Brunsummerheide.

Kleine kaardebol

ZONDAG 28 OKTOBER

Herfstexcursie naar het
Kesseleikerbroek.

Peelvenen

VRIJDAG 23 NOVEMBER

Lezing door de heer Piet
van der Munckhof over
het ontstaan van de
Peelvenen.

VRIJDAG 14 DECEMBER

Lezing door de heer
Jan Hermans over de
natuurontwikkeling in
Midden-Limburgse
natuurterreinen.

WOENSDAG 26 DECEMBER

Traditionele Kerstwandeling
in een Limburgs
natuurgebied.

Beker(korst)mos

een klooster. Hier kruisen zich twee oude wegen: de Romeinse heerbaan Xanten-Heerlen-Keulen en de Gulikeweg. Men heeft er zelfs een oude knuppeldam, enkele Romeinse munten en Romeinse voorwerpen gevonden. Aan de rand van het Munnichsbos ligt als een soort enclave de Munnichshoeve met bijbehorende akkers (ook wel Munnichshof genoemd) verscholen in het landschap. Het is mogelijk dat de hoeve Munnichsbos van oorsprong af, aan een klooster heeft toebehoord. De gevelsteen met wapen draagt het jaartal 1737. Waarschijnlijk was hier al een hoeve in de 13e eeuw (curtis in Raetken- het huidige Reutje). Deze hoeve wordt al 100 jaar gepacht door de familie Peters. De erbij behorende schuur draagt in de gevelsteen het jaartal 1769. De uit natuursteen gekapte schoorsteenversieringen duiden erop, dat dit een tiendschuur geweest is, waar de belasting van de bevolking, in natura werd opgeslagen. De thans nog bestaande vaste bruggen over de Vlootbeek in het Munnichsbos dragen nog altijd de naam "Valbrug", waarschijnlijk om destijds hoeve en klooster aan de zuidzijde te

beschermen.

Zeer bijzonder zijn de eeuwenoude beukenbossen de zogenaamde "Kathedraal", waar de machtige beuken als het ware de pilaren vormen van een groot kerkgebouw. Ook staan er nog enkele zeldzaam oude en hoge grove dennen in het zogenaamde "Geuzenbos". In de tweede wereldoorlog is er een uitgebreid loopgravenstelsel met bijbehorende bunkers gegraven dat nog vrij intact zichtbaar is. Het schijnt in dit jaargetijde dat alles buiten in diepe rust is. Doch schijn bedriegt; tijdens de excursie zal aandacht worden besteedt aan facetten die tonen dat de flora en fauna ook in de winter nog wel degelijk aanwezig

is en zich in feite aan het opladen is voor de eerste zonnestrallen in de herfst. Veel vogels zijn inderdaad naar warmere oorden vertrokken maar bij goed weer zullen we hier overwinteraars aantreffen welke door, honger gedreven, iets van hun natuurlijk schuwheid verliezen en zich vaak van dichterbij laten bewonderen. Vele planten en bomen hebben hun bladeren in de herfst laten vallen waardoor hun soorteigen

silhouet beter herkenbaar is dan in de zomer. Iedere soort doet dit weer op zijn eigen manier.

De cultuurhistorie maar zeer zeker ook de natuur zullen uw twee gidsen; Jan Hermans en John Hannen, in de ongeveer twee uur durende excursie toelichten. Denk aan verrekijker, vogelgids en foto-toestel. Alvast een fijne Eerste Kerstdag gewenst.

BOMENCURSUS IN 2012

door het bestuur

Het bestuur van Landschapsvereniging is verheugd om in 2012 weer een bomencursus te kunnen organiseren. Ook ons gewaardeerd lid, de heer **Pierre Theunissen** is weer bereid gevonden om samen met de heer **John Hannen** de bomencursus te verzorgen. De cursus heeft als thema **bomen herkennen naar winterkenmerken**, waarbij zowel de **coniferen als de loofbomen** aan bod komen. In 2011 is door beide heren hard gewerkt aan een nieuwe opzet voor een betere bomensleutel voor winterkenmerken. Het

uitwerken maar vooral het uittesten van deze sleutel heeft veel tijd en zorg gekost. We zullen deze cursus dan ook een nieuwe sleutel introduceren die we uiteraard tijdens de cursus moeten uittesten op bruikbaarheid. Voorts is de opzet van de komende cursus min of meer gelijk aan de bomencursussen van de afgelopen jaren. Er zijn drie determinatieavonden en twee excursies gepland, waarbij we altijd open staan om later in het seizoen een aparte themabijeenkomst te houden. Iedere deelnemer/ster dient voor deze

cursus te beschikken over een goede loep en een scherp zakmes (voor het aansnijden van de takken).

Cursusdata

Vrijdagavond 3 februari Start introductie-avond bomencursus. Aanvang 19.30 uur in de centrale ruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. De avond duurt tot 22.00 uur. Op deze avond krijgt U ook het nieuwe cursusboekje uitgereikt.

Vrijdagavond 10 februari

Determinatie-avond met speciale aandacht voor coniferen. Aanvang 19.30 uur in de centrale ruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. Deze avond duurt ook tot 22.00 uur.

Zondagmorgen 12 februari

Excursie naar de oude begraafplaats in Roermond. Verzamelen om 9.00 uur op de parkeerplaats van Kapel in 't Zand te Roermond (Kapellerlaan). De excursie duurt tot 12.00 uur.

Vrijdagavond 9 maart

Determinatie-avond winterkenmerken loofbomen. Aanvang 19.30 uur in de centrale ruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne. De avond duurt tot 22.00 uur.

Zondagmorgen 11 maart

Afsluitende excursie naar het onvolprezen stadspark Hattem te Roermond. Aanvang 9.00 uur vanaf de parkeerplaats bij stadspark Hattem. De excursie duurt tot 12.00 uur.

De cursus kost **10 Euro voor leden en 20 Euro voor niet leden**. Leden hebben bij aanmelding altijd voorrang. Er is plaats voor maximaal 40 deelnemers.

Aanmelden

Aanmelden kan via **onze website www.dekringlooplinne.nl** of **telefonisch of schriftelijk bij dhr. J. Hermans**. Uw aanmelding is echter pas **definitief, wanneer het verschuldigde cursusgeld is overgemaakt, onder vermelding van "Bomencursus 2012"**. Aanmelden en betalen kan tot **zondag 30 januari**. Indien op deze dag Uw cursusgeld niet binnen is, behoort U niet tot de definitieve deelnemers en ontvangt U ook geen uitnodiging voor de introductie-avond.

PADDENSTOELEN IN DE PRAKTIJK

door Marianne Vos

Zaterdagmorgen 15 oktober, half negen. De parkeerplaats bij Vlodrop-Station ligt er verlaten bij. Een straffe koude wind blaast door het bruine gebladerte en de laagstaande ochtendzon probeert haar warmte af te geven. Het café opent de rolluiken, daarmee de stilte verscheurend. Nog geen kwartiertje later is de stilte voor die dag definitief verbroken, als een grote groep Kringlopers in de startblokken staat om onder leiding van Jan of John aan Praktijkles 2 "Paddenstoelen" te beginnen.

Klokslag negen uur begint de les. Jan gaat voorop met groep 1 en verdwijnt al snel tussen bomen en struikgewas. Groep 2 met John vertrekt in een iets andere richting.

Wim Knops heeft kleindochter Elizabeth meegebracht waardoor de gemiddelde deelnemersleeftijd op slag met jaren daalt. Net vijf weken oud denkt ze bij het thema 'melk' beslist nog niet aan melkzwammen.

John doet z'n best om de groep

bijeen te houden maar dat blijkt al vlug onmogelijk. De groep waaiert uit gelijk een waaierzwammetje. Enthousiast worden paddenstoelen van allerlei vormen en kleuren aangevoerd. Er zijn er bij die vrij eenvoudig op naam te brengen zijn, maar het merendeel zorgt voor enig determinatiewerk. John krijgt hulp van Wim, die ook goed thuis is in de materie. Samen bekijken en keuren ze de aangeleverde paddenstoelen. De lijst van soorten wordt secuur bijgehouden en groeit gestaag.

Cees moppert over zijn camera; na slechts twee of drie opnames geeft deze aan dat het geheugen vol is. Technisch defect? Nee hoor, SD-card vergeten.

Al zoekende en determinerend gaan we in richting Dalheimer Mühle.

We bekijken proeven ruiken onder meer Gele ringboleet, Kaaszwammetje, bewonderen een enorme Dennenvoetzwam.

In 'de kuil' waar veel prachtige Stekelzwammen en Elzenbundel-

zwammen staan, mengen we kort met de groep van Jan. Ook op hun lijst prijken al veel namen en ook zij hebben al een aantal niet alledaagse soorten waargenomen.

Bij het viaduct van Dalheim zoeken we naar Gekraagde aardsterren die daar ieder jaar op dezelfde plek verschijnen, maar het blijkt nog wat te vroeg te zijn voor deze. Wel staan er mooie en nog gave Langsteelfranjehoeden. John ontdekt een groepje Gestreept nestzwammetje. De stam waarop ze staan zit stevig verankerd onder een dikke boomstam, waardoor we het hoofd door een opening in de takkenbos moeten steken om ze goed te kunnen zien.

Het kelkje van 10-15mm hoog is gevuld met sporenkapsels die elk met een strengetje vastzitten aan de kelkbodem. Ze wachten op een stevige regenbui. Slechts één welgemikte druppel is nodig om ze uit het kelkje te slingeren waardoor ze zich elders kunnen vestigen.

Wonderbaarlijk hoe iedere levensvorm zijn eigen mechanisme heeft om zich voort te planten.

Rond de middag arriveren we bij de Dalheimer Mühle, waar we

smikkelen van Goulash- of Erwtensoup. De meegebrachte boterhammen vullen de maag op vertrouwde wijze.

Een slapende hond op het terras blijkt niet aaibaar te zijn en perforeert een hand van ondergetekende. Geeft niet; ze had toch al een gat in de hand. Na deze prettige onderbreking (de pauze) nemen we het paadje in zuidelijke richting. Het bos heeft hier een geheel ander karakter. Veelal hoge rechte grove den op een mosbegroeide ondergrond.

Sommige deelnemers volgen hun reukorgaan vinden zo'n 10 tot 14 Stinkzwammen, waarvan een

paar als jongetjestweeling groeien. Onwillekeurig gaan we dieper het bos in en ontdekken een met dik mostapijt begroeit deel. Het lijkt een andere wereld; een sprookjeswereld. We noemen de plek het Kabouterbos. Ontelbare Gerimpelde koraalzwammen steken teer bleekwit boven het mos uit. Klein, iets kleiner, of iets forser; in alle mogelijke maten staan ze bescheiden te zijn. Hoe behoedzaam we ook te werk gaan, het is onmogelijk om er geen te vertrappen.

Na korte tijd ontdekken we nog veel meer; zachtglanzende Satijnzwammen, twee enorme Vliegenzwammen met een zelden geziene kleur uitbundig rood. Diverse Zwavelkopjes. Een Koningsmantel.

Tussen het mos groeit een petrolkleurig leermos. Een fijn web, bestrooid met parelende dauwdruppeltjes, siert hier en daar de moslaag.

Met enige tegenzin maken ons los van deze plek om terug te keren naar de 'normale' wereld. Op de terugweg ontdekken we nog veel meer soorten, waaronder een eikeltje, bezaaid met bruine schijfjes; Eikelbekertjes. Muizenstaartjes op een dennen-

appel geven aanleiding tot een hilarisch misverstand en een toevallige voorbijganger zal niet op het idee gekomen zijn dat hier een serieuze groep onderweg is. De notitielijst groeit met de minuut en blijkt uiteindelijk circa honderd soorten te tellen.

Tegen vier uur zijn we allemaal terug op de parkeerplaats bij Station Vlodrop.

Het was een geweldige dag. Dat niet alleen door waarneming van heel veel paddenstoelen en het goede weer, maar ook door de ongedwongenheid, de gezelligheid.

De gedrevenheid, vakkennis en bovenal eindeloos geduld van Jan en John maakt het mogelijk om zo'n sfeer te creëren.

En we hebben weer heel veel geleerd over paddenstoelen in hun schier eindeloze kleuren- en vormenrijkdom.

BUSEXCURSIE NAAR DE EIFEL OP 18 AUGUSTUS 2012

door Lei Hulsbosch

Traditioneel houden we om het jaar een eendaagse busexcursie. De laatste jaren hebben wij vaak voor de Eifel gekozen omdat hier nog altijd nieuwe mooie plekjes te vinden zijn en het betrekkelijk eenvoudig te bereiken is. In 2012 bezoeken we weer 2 mooie gebiedjes in de Eifel in de buurt van Urft.

Het voorlopig programma ziet er ongeveer als volgt uit:

- vertrek vanuit Linne om 7.00 uur;
- tussenstop voor een kopje koffie in Urft om ongeveer 9.00 uur;
- morgenexcursie van 10.00 uur tot 12.00 uur;
- diner in Urft van 12.30 uur tot 14.00 uur;
- middagexcursie van 14.30 uur tot 16.30 uur;
- tussenstop voor een kopje

- koffie om 17.00 uur;
- terug in Linne om 19.00 uur.

De kosten voor deze reis bedragen tussen de • 45,- en • 50,- per persoon. Dat is inclusief de reiskosten, koffie en gebak in de ochtendpauze, diner in de middagpauze, koffie in de middagpauze en de excursies. Eventuele drankjes en dergelijke komen voor eigen rekening.

Mochten er vragen zijn over deze excursie dan kunt u altijd contact opnemen met Lei Hulsbosch of zich reeds aanmelden via cursussen@dekringlooplinne.nl.

ALPENMARMOT EN TAPUIT

door Tom Storcken

Augustus 2011, samen met Thea wandelend in het Virgental, aan de rand van het Nationalpark Hohe Tauern in Oostenrijk. We maken hier een rondwandeling met onder meer twee overnachtingen in de Sajathut, gelegen op 2600 meter hoogte. We hebben hier een extra nacht omdat we op zoek willen gaan naar de Alpekmarmot (ofwel Murmeltier), Edelweiss, blauwe Enzian, Gemzen en nog veel meer.

Het Virgental hebben we uitgezocht omdat het nog niet "verpest" is door het winter-toerisme met de daarbij behorende grote liftinstallaties die de bergen doorkruisen. Je merkt ook direct dat hier niet de grote hotels liggen, maar alles wat kleinschaliger is.

Als we de derde dag op weg gaan de Lasoerlinghut komen we regelmatig door drassige grasvelden waar Wollegras groeit. Eigenlijk hadden we er nog niet op gerekend maar toch zien we

een Alpenmarmot rennen.

Te snel is hij/zij verdwenen tussen wat stenen. Langzaam lopen we verder, terwijl we het groepje stenen in de gaten houden. Maar niks meer te zien.

Omdat we toch genoeg tijd hebben besluiten we vlak in de buurt te gaan zitten en maar af te wachten wat er gaat gebeuren.

Na ca 10/15 minuten komt er een kopje tussen de stenen te voorschijn. Voorzichtig om zich heen kijkend speurt hij de omgeving af. Kennelijk gerustgesteld komt hij steeds verder uit zijn hol. Op ons gemak kunnen we hem/haar bekijken. Helemaal uit zijn hol komt hij niet, maar het is toch wel een mooi gezicht. Maar na een tijdje trekt hij zich weer terug en lopen wij weer verder.

De Alpenmarmot leeft in bergweiden, rotsgebieden en bergkammen. Het zijn sociale dieren die in familiegroepen leven, waarbij familiegroepen soms kolonies kunnen vormen.

Een rotsblok of boomstronk is een favoriete plek voor in/uitgang

van hun hol. Je kunt aan de ingang van het hol zien of het intensief gebruikt wordt: een groot ovaalvormig hol omgeven door uitgegraven grond is veel in gebruik. Kleine ronde hopen zijn weinig in gebruik, leiden vaak via omwegen naar het hol of worden gebruikt als vluchthol. Waarschijnlijk hebben we het dier in eerste instantie

gestoord tijdens het eten, vooral wortels, bloemen en vruchten worden gegeten, maar ook wel grassen.

Als we een paar dagen later op weg zijn naar de Sajathut, ontdekken we op de berghelling beneden de hut een grote plek waar heel veel Edelweiss groeit. Omdat we toch vroeg zijn, hebben we hier dan ook alle tijd om deze plantjes goed te bekijken. We hebben ze al vaker gezien, maar iedere keer is het weer een genot. Ze steken niet zo hoog boven het gras uit, ze worden 5 tot 20 cm hoog. Ze hebben niet allemaal het zelfde aantal bloemblaadjes. De bloemblaadjes zijn bijna wit, licht behaard en zacht en zijn een beetje als ster gegroepeerd. De doorsnee van de bloem kan makkelijk 4 cm zijn. We zien ze in

groepjes van 2, maar ook van 10 stuks staan. In het gras, maar ook naast rotsblokken. De een is nog mooier dan de ander en ik ga dan ook steeds verder de helling af tot groot ongenoegen van Thea die dat eigenlijk te link vindt, maar als je gemakkelijk omlaag kunt kun je ook weer omhoog. Hier zien we ook enkele plantjes van de kleine Blauwe Enzian (waarschijnlijk *Gentiana bavarica*), ca 10 cm hoog, omdat het augustus is, en het plantje nu in volle bloei staat, ga ik er vanuit dat het niet de voorjaars enzian (*gentiana verna*) is.

Wat we ook veel gezien hebben is de vrucht van de Alpenanemoon: een heleboel haartjes op een stengeltje. De haartjes dienen voor de verspreiding door de wind van het zaad.

Ook zien we veel Steenbreek-

soorten, waaronder de Rondbladige- en de Altijd Groene Steenbreek. Gelukkig hadden ze in de hut een Alpenflora, want we hadden vanwege het gewicht zelf geen meegenomen.

Natuurlijk zien we ook Vijfbladerige Vrouwenmantel en Alpen klaver. Van de Gele Enzian zien we alleen nog maar de uitgebloeide stengels staan. Van de Margriet zien we de Alpen-variant (*Chrysanthemum alpinum*), een stukje kleiner zoals wij hem kennen maar zeker zo mooi.

We hebben hem niet zo vaak gezien maar als, dan was het geweldig om te zien: de Zilverdistel: blaadjes in een rozet, kop van de bloem ca 10 cm in doorsnee, heel kort gesteeld. Uiteindelijk gaan we toch maar naar de hut om ons in te schrijven en voor een lekkere pot bier. De volgende dag sta ik op als de zon maar net begint op te komen. De bedoeling is dat ik naar Alpenmarmot en gemzen ga kijken, maar ik wordt op een heel andere manier verrast. Het is doodstil, op een enkel vogelgeluidje na. Er hangt wat nevel beneden in het dal en dan, het is net of ik nog droom: ik

hoor muziek, iemand die op een groot instrument een dromerig liedje speelt. Na wat zoeken staat er een man een paar honderd meter van de hut, hoog op een rots, een melancholiek lied te spelen op een trombone en daarna nog eentje en nog een... Dit klinkt geweldig, om op deze manier gewekt te worden. Naderhand bij het ontbijt tref ik deze man en praat even met hem. Hij heeft het instrument, naast zijn gewone bagage mee naar boven gezeuld en hier boven gespeeld alleen maar voor de kick. Wij hebben natuurlijk geboft. Na het ontbijt proberen we over de kam te lopen richting een andere hut, maar dat doen we uiteindelijk toch maar niet, te steil en dan is de terugweg toch wel link. We gaan dus toch maar weer op bloemen- c.q. Murmeldierjacht. Wat bloemen betreft die staan er gewoon, dus het is weer gewoon feest: hellinkje op en af en weer genieten van Edelweiss, alpenklokjes, vrouwenmantel, enzian en nog veel meer. Murmeldieren zien we vooral later in de middag, waarschijnlijk hebben ze dan hun middagslaapje gedaan. We zien ze rondlopen rond hun holen, we zien ze spelen en grazen. Wel niet

zo dichtbij als we graag zouden willen, maar we kunnen een hele tijd genieten van hun bezigheden. Ze zijn hier helemaal niet zo schuw.

In de namiddag ga ik in mijn eentje achter de hut in het "keteldal" kijken. Enkele jaren geleden is hier een grote lawine geweest, waardoor o.a. de oude hut helemaal is vernield. De oude graslanden zijn hier bijna helemaal verdwenen en overspoeld door stenen, modder etc. Maar je ziet dat toch weer een boel planten proberen er vaste voet te krijgen.

O.a. Zilverdistel en hier en daar een enkele Edelweiss laat zich zien. Ook diverse soorten mos, waarvan ik geen naam weet groeien hier.

Ook de Alpenmarmot heeft zich hier weer gevestigd en holen gemaakt, waarvan niet alleen de sporen duidelijk aanwezig zijn: ik zie er ook een paar lopen van het ene naar het andere hol.

Hier zie ik ook een vogel die ik nog niet had gezien : hij zit mooi rechtop op een rots, heeft een zwart-witte staart, rug wat grijsachtig. Regelmatig vliegt hij op van de rots en gaat naar het gras wat in de omgeving groeit, even later komt hij weer terug en gaat

weer boven op de rots zitten. Geel-beige op borst, bijna wit buikje, licht-beige wenkbrauwstreep. Wat ik heb gezien moet een mannetje zijn geweest, onder de lichte wenkbrauwstreep was een donkere, bijna zwarte streep vanaf de snavel tot bijna aan de nek en donkere vleugels. Met zijn spitse snavel is het een insecteneter. De hoogte schat ik op ca 15-16 cm. Als ik in de hut ga nakijken kom ik uit bij de Tapuit. Hij blijft hier niet overwinteren maar gaat naar Afrika. Het geluid dat hij maakt lijkt op *hiit hiit* verder niet zo indrukwekkend.

Teruglopend naar de hut zie ik weer veel soorten mos, sommige met kleine rozige bloemetjes, ze noemen het hier stengelloos Leimkraut (*Silene exscapa*), tientallen bloemetjes op een groen tapijtje.

Dit is overduidelijk een plek waar we nog eens terug willen komen, alleen is de vraag wanneer...

